

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԳԱՒԱՌԱՅ ՇԱՄԱՐ

52 րէտր 2 1/2 Մեհիս

Դ. ԲԱՍԵՆՆԱԿ

Չափաֆերլար Յակոբեան խան Թիւ 15.

Ճամբու ծովիւր չվնարուած նստակ չընդունվիր

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

4. ՊՕԼՍՈՑ

52 րէտր 2 Մեհիս

Դ. ԲԱՍԵՆՆԱԿ

Չափաֆերլար Յակոբեան խան Թիւ 15.

Դուրսէն եկած ձեռագիրները եւ չեն տրվիր

Թ Ա Տ Ր Ո Ն

ՆԱԽԱՀԱՆԳՍԻՆ ՄԷՋ ՄՐՐԻԿ

Սա խաչատուր Սրբազանը շատ դժբախտ մարդ մ'է եղեր, ուր որ երթայ ետեւէն դժբախտութիւնն ալ կը հասնի :

Չգիտցվիր թէ Նորին Սրբազանութիւնն է որ դացած տեղը դժբախտութիւնը կը տանի թէ դժբախտութիւնը Նորին Սրբազանութեան հետքը չթողուր :

Նորին Սրբազանութեան խնդրոյն նաւը . . . (այլաբանութիւնն ալ ուրիշ անուշութիւն ունի) ալեկոծութեանց պատահելէն ետքը այս օրերս նաւահանգիստը մտաւ . բայց ինչ օգուտ, նաւահանգիստին մէջ ալ մրրիկէ բռնըվեցաւ :

Երբ Նորին Սրբազանութիւնը լսեց որ Համագումար ժողով պիտի գումարովի, մտքէն ըսաւ .

— Օրհնեալ է Աստուած, նաւահանգիստը մտայ :

Այս ուրախութիւնը քիչ տեւեց, որովհետեւ երբ լսեց որ Ամին. Ս. Պատրիարքն ու Գեր. Խորէն Եպիսկոպոս Համագումար ժողովին ներկայ չեն գտնուել, մտքէն պոռաց .

— Ո՛վ Երկինք . . . նաւահանգիստին մէջ ալ հանգիստ չէք տար ինծի, ինչ է իմ յանցանքս :

— Խորհրդախութիւնն և մարդասպանութիւնն պատասխանեց սեմին վրայէն կամացուկ մը Նորին Սրբազանութեան խիղճը զոր շատուց վռնտած էր և որ այս անգամ միմիայն այդ երկու բառերը արտասանելու համար յանդգնած էր դրան առջին երեւնալու :

— Լուէ դուն, թշուառական խիղճ, դուն ամեն բանի մի խառնըվի, քուկին խելքդ չհասնիր, դուրս ել, որոտաց Նորին Սրբազանութիւնը, կորի, ապա թէ ոչ հիմայ դքեղ ալ նախորդիս քովը կը զրկեմ :

— Կե . . . կե . . . կեր . . . թա . . . թամ կոր, թոթովեց խեղճ խիղճը և դունէն դուրս ցատկելով ետեւը դարձաւ և ըսաւ . ինչո՞ւ կը վռնտես զիս :

— Եւ դուն ինչո՞ւ կը տանջես զիս, ինչո՞ւ կը հալածես զիս . . .

Եւ աչացը մէջ փայլեցաւ արտասուքի կայլակ մը որ ասեղի ծակէ մ'աւելի պզտիկ ըլլալուն խոշորացոյցով կրնար տեսնուիլ . . . :

— Ինչո՞ւ կը հալածես զիս, ո՞վ խիղճ պոռաց Նորէն :

— Կը զարմանամ Սրբազան որ դուն ալ ատ թշուառականին կարեւորութիւն կուտաս, ըսաւ սպասաւորը ներս մտնելով . խղճին կարեւորութիւնն տուողը մեծ մարդ չկրնար ըլլալ այս աշխարհիս վրայ . դուն ճշմարիտ Բրիտանիայի ըլլալ կուզես թէ Կաթողիկոս :

— Կաթողիկոս ըլլալ կուզեմ օրհնած :

— Եթէ այդպէս է, այդ խղճն հետ յարաբերութիւնդ դադրեցնուր :

— Դադրեցուցած էի օրհնած, հետը բնաւ տեսակցել չեմ ուզեր . բայց ինչ ընեմ երբեմն

առիթ մը կը գտնէ դրանս առջին կերեւայ ու զիս կը խռովէ :

— Ինչո՞ւ կը խռովիս, քու անմեղ ըլլալդ բոլոր աշխարհ իմացաւ :

— Համագումար ժողովին ներկայ գտնուելիք Ս. Հարց ամենուն ալ մաշկալ տրվեցաւ ա :

— Տրվեցաւ անոնց որոնց հարկ էր տրվիլ :

— Ինչո՞ւ ուրեմն ժամ առաջ չեն արդարացուներ զիս, մէյմէկ մաշկալ ալ կուզեն ինչ կուզեն :

— Չէ, Սրբազան, անոնք արդարասէր մարդիկ են . . . :

— Արդարասէր մի ըսիր :

— Այո, արդարասէր :

— Եթէ անանկ է՝ ըսել կըլլայ որ արդարանալիք չունիմ . . . :

— Հոգ մի ընէք, կարդարանալք, թէպէտ և Ս. Պատրիարքն, Խորէն Եպիսկոպոսն և ուրիշ քանի մը կրօնականներ չեն ուզեր ձեր արդարանալիք ժողովին ներկայ գտնուելու . . . բայց հրաման տրված է այդ ժողովին որ զձեզ արդարացնէ :

— Ահ, անգամ մը սա ժողովն զիս արդար հանէ, այն ատեն խղճիս գլխուն տես ինչ ձիւներ պիտի բերեմ . թող այն ատեն ամենայ խիղճս Համագումար ժողովին որոշումը կարգաւով :

— Գու խիղճդ Միմիայն պէս է, ամենալ չդիտեր . և դուն շատ իրաւունք ունիս խիղճդ քովէդ հեռացունելուդ, որովհետեւ անանկ խղճի մը հետ տեսակցիլը ձեզի անպատուութիւն կը բերէ :

— Եւ տակաւին ոմանք խղճիս ինչպէս բան ըլլալը չգիտնալով երբեմն կըսեն ինծի . Միշտ գնն խղճիդ հարցուն . ծօ ես այդ անախտանին բան կը հարցունեմ :

— Անոր խօսքն անգամ բերանսիդ մ'առնէք : Սեղանը պատրաստեմ Սրբազան :

— Պատրաստէ՛ օրհնած, պատրաստէ՛ . կտոր մը հաւ, կտոր մը բիւլով, կտոր մը միս, կտոր մը կովու ոտք, կտոր մը եղի գլուխ, քիչ մը պանիր, օխա մը խնձոր, օխա մը խաղող, կէս օխա հաց, չիչ մը պօրտօ բեր, Ազգային սնտուկը թո՛ղ վճարէ :

— Սրբազան, կատակը մէկդի, Պատրիարքարանի պաշտօնեաներու մէջէն կանխիկ ամսական առնողը միայն դուք էք :

— Ծօ տղայ, դուն ալ ինչեր կըսես . . . գնա՛, Սպասարը կըրթայ, Սրբազանը մինակ կը մնայ . ոտք կելլայ, սենեակին մէջ կը պտտուի և հետեւալ խորհրդածութիւնները կընէ :

«Ինչ կըլլար եթէ սա Համագումար ժողովն անցեալ երկուշաբթի գործս լմնցնէր . . . ես ալ աղատէի, լրագիրներն ալ աղատէին . գործը այս ատիճան հասնելէն ետքը դարձեալ զիս տանջեն ինչ պիտի ըլլայ . հերիք քաշեցի, հերիք չարչարվեցայ, անմեղ եմ ես անմեղ, չկըրցինք հասկցնել գնաց . անմեղ . . . նաւահան-

գիստը հասայ, հոն ալ ալեկոծութիւն գտայ . . . ինծի պէս անմեղ մը . . . » :

Դուրս կը բացվի, խիղճը կերեւայ :

— Դարձեալ դուն ես, ըսելով, Սրբազանը խղճին վրայ կը յարձակի կոկորդէն սխմելով կը խղճէ զինք ու Պատրոս Կաթողիկոսին քովը կը զրկէ :

Կերակուրը կը բերեն, Նորին Սրբազանութիւնը կը կշտանայ բայց և այնպէս միտքը դարձեալ խռովայոյց է . կերելի որ երկրորդ Համագումարին կապառէ խեղճը որ հանգարտ ըլլայ, որովհետեւ կերակուրէն երեւելէն ետքը պոռաց . «Ո՛վ Համագումար ժողով դուն իմ նաւահանգիստս ես . սաստէ՛ ալիքներուդ որ լռեն, ես ալ նաւս աղատեմ, ու նաւահանգիստին մէջ նաւաբեկութիւն չընեմ : »

Այս խնդիրքն ընելէն ետքը անկողին մտաւ քնանալու և Համագումար ժողովին տալիք որոշումէն ետքը արթննալու պայմանաւ :

Տա՛ր Աստուած որ Համագումար ժողովն իւր որոշումն քսան տարիէն ետքը տար . . . :

ԵՐԻԿ ԿՆԿԱՆ ՍԷՐՈ

— Գետնին տակը անցնիս մարդ, երկու աչքդդ կուրնայ :

— Երկու աչքս մի կուրնայ :

— Երկու ուկանջդ խուլնայ, ան ինչ սե օր է եղեր որ քեզի պէս անզգայ մարդու մը հետ կարգվեցայ :

— Անզգայ մի :

— Երես ունիս ու կը հարցունես կոր :

— Կը հարցունեմ կոր մի :

— Ըսէ, լեզուն չորնալիք, ըսէ, օր մը օրանց խնդացած ունիմ :

— Լեզուն չորնալիք մի :

— Կարգվելէս ի վեր աղէկ օր մը ցըցուցիլ ինծի :

— Յըցուցիլ մի . . . աղէկ օրը ես տեսած ունիմ որ քեզի ալ ցըցունեմ :

— Անզգայ, տես, աղուորութիւնս բոլորովին գնաց :

— Ես ալ անանկ կուղէի որ ցերեկները շուկան երթամ նէ՛ աչքս տունը չմնայ :

— Անպիտան, բոլոր միսերս հալեցան մինակ ոսկոր մնացի :

— Ա՛լ աղէկ, զգեստ չինենք նէ՛ խորամաշք քիչ կերթայ :

— Ձիս ճաթեցունեմ պիտի :

— Գեղի ճաթեցունեմ պիտի մի . . . :

— Դուն ինծի էրիկ ըլլալու արժանի չէիր :

— Արժանի չէի մի :

— Արժանի ըլլայիր նէ՛ զիս զլուռ դրոյ կը պտըտցունէիր, զիս աղէկ կը նայէիր, ես ալ այսօր ասանկ ոսկոր չէի դառնար, ո՞ւր է իմ աղուորութիւնս, ո՞ւր է միսերս . . . :

— Միսի կուլ պիտի ընենք կնիկ . . . բե-

րանդ կը գոցեն չէ՛ նէ՛ բերանս բանամ մի . . .
միսերը ուր է եղեր . . . աս ալ խօսք է :

— Օր մը օրանց տասը փարա տուած ունիս :
— Օր մը օրանց քսակդ ստակ ունիս մի հարցուցած ես մի :

— Գիշեր մը զիս առեր թատրոն տարեր ես մի :

— Գիշեր մը հարցուցած ես որ թատրոն քանիով կերթովի :

— Կիրակի օր մը ձեռքէս բռներ պտըտցնելու տարեր ես մի :

— Կիրակի օր մը հարցուցած ես որ սիրտ ունիս մի :

— Օր մը օրանց երեսս խնդացած ունիս մի :

— Օր մը օրանց տրտմութեանս պատճառը հարցուցած ես մի :

— Օր մը օրանց ոտքիս կոշիկ մը , գլխուս գլխարկ մը , ձեռքիս ձեռնոց մը , մատիս մատանի մը . . .

— Ըզունդիդ ըզունգնոց մը . . .

— Ականջիս օղ մը առեր ես մի :

— Օր մը օրանց հարցուցած ես որ սնտուկիդ մէջ փարա ունիս մի :

— Հոգս հատեր էր և ան պիտի մոմտայի որ էրիկս ստակ ունի թէ չունի , իմին ինչուս պէտք , ստակ չունէիր նէ՛ թող չկարգվէիր , մեղք չէ՛ իմ աղուորութեանս , իմ միսերուս . . . ստակ չտալդ , զգեստ չչինելդ , երեսս չխնդալդ այնչափ դժուարս չգար կոր , որչափ որ նեղվելուս պատճառաւ աղուորութեանս ու միսերուս կորսելով . . . պառաւ դարձեր եմ . . . մարդ երեսս չնայիր կոր . . . ինչո՞ւ չնային . . .

— Տեսա՞ր , ասիկայ իմ մտքէս բնաւ չէր անցնէր կոր . որու մտքէն կանցնէր որ ուրիշներն երեսդ չպիտի նային և դուն ալ ասոր համար հետս պիտի կուռիս :

— Կը կուռիմ հապա , մեղք չէ՛ իմ միսերուս :

— Երկար ըրիր , ալ քեզի մտիկ ընելու ատեն չունիմ : միսերդ ալ գետնին տակը անցնին , աղուորութիւնդ ալ , դուն ալ , բարով խերով հետդ չկարգվէի :

— Բարով խերով դէմս չըլլայիր :

— Բարով խերով երեսդ չտեսնէի :

— Բարով խերով անունդ բերանս չառնէի , փորձանքի չհանդիպէի , և ասանկ ոսկոր չմնայի , ես չգիտեմ , ասանկ ոսկոր մնալուս համար է որ քանի մը ատենէ ի վեր հետս պաղ կը վարվիս կոր :

— Ո՞վ ըսաւ :

— Վարժունքէդ չեմ հասկնար . . . առաջուան պէս դէր ըլլայի նէ՛ հետս ասանկ կը վարվէիր , ես չէյտեմ :

— Ապուշ , հիմայ առաջուրէն աւելի կը սիրեմ քեզի , որովհետեւ ես գիրութենէ չեմ ախորժիր :

— Ըսել է որ նիհար ըլլալուս համար չէ որ հետս պաղ կը վարվիս :

— Ըսել է որ զգեստ չչինելուս համար չէ որ հետս կուռիլ կուզես :

— Ըսել է որ միսէն աւելի ոսկոր կը սիրես :

— Հապա , այնչափ կը սիրեմ որ ասիկց վերջը պիտի աշխատիմ որ մարմնոյդ վրայ ոսկորէն զատ բան մը չմնայ :

— Շնորհակալ եմ , սիրելի էրիկս , ալ սիրտս հանդարտ է , բայց չիյտես քանի մը ատենէ ի վեր որդ մը կուտէր զիս որ սիրելի էրիկս զիս չսիրեր կոր :

— Այդ որդը ստախոս մ'է :

— Ներեցէ՛ք ուրեմն զձեզ սրդողեցնելուս համար :

— Ներելու բան չկայ , յանցանքն իմն է :

— Ոչ , յանցանքն իմն է , ես պատճառ եղայ . . .

— Դուն ինչո՞ւ պատճառ պիտի ըլլաս ես . . .

— Դուն բան մը չըրիր , ես . . .

— Դուն պարտքդ կատարեցիր :

— Ես առջի բերան կարծեր էի որ միսերուս . . .

— Ձէ , չէ , բնաւ . յանցանքն իմն է , խստութեամբ . . . վարվեցայ հետդ :

— Շատ անուշութեամբ վարվեցար , և ես արժանի չէի այդ անուշութեան , ես յանցանքս չիյտեմ : Միայն թէ գլխարկն վաղը իրիկուն բերէիր սիրելիս :

— Շատ աղէկ :

— Կոշիկներն ալ չմոռնայիր հոգիս :

— Ձէ :

— Կուզես նէ՛ մատդ բան մը կապէ որ ձեռնոցները մտքէդ չելլեն սիրականս :

— Ձեղեր :

— Վաղը ասո՞նք բերելու ըլլաս նէ՛ հաշտված ըլլալդ անկից պիտի հասկնամ աչքիս բիւր :

— Շատ լաւ : (Վաղը գիշեր նորէն կուռ ընելու պատրաստվելու է) :

Մամիոյ Խմբագիր-Տնօրէն Մեծ. Գեորգ Էֆենտի Ալվազեանի բոլոր , Հովիտիմէ Ալվազեան , որ երկար ատենէ ի վեր անդամագնի հիւանդութեան մը ենթակայ եղած էր , հակառակ բժշկական բոլոր դարմաններու անցեալ Կիրակի մահկանացուն կենց իւր ծաղիկ հասակին մէջ :

Յուդարկաւորութեան ժամը հանգիստ մը օրը կատարվեցաւ ի Քանգիլի , ուր Արժ. Գարեգին վարդապետ դամբանակաւով մը հանգուցեալին բարեմասնութիւնները բուրով հոգեւորապէս միաբարեց անոր Ընտանիքի Ազգականներն ու Յուդարկաւորները :

Յաւակցութիւններ յայտնելով մեր պաշտօնակցի միաբարեմութիւն կը բարեմադրենք իրեն :

Ժ Ի Ր Օ Ֆ Լ Է Ժ Ի Ր Օ Ֆ Լ Ա

Ի՛նչ աղուոր խաղ . . . Ի՛նչ սքանչելի երաժշտութիւն . . . Ի՛նչ ձեւաւոր հագուստներ . . . Նա մանաւանդ ի՛նչ գեղեցիկ սրունգներ . . . Կ'ըսէր մէկը անցեալ գիշեր Ժիրօֆլէ Ժիրօֆլայի ներկայացումէն անմիջապէս ետքը , և խօսքը շարունակելու վրայ էր երբ խօսիլ յանդիմանեցի և լռեցուցի զինքը , որովհետեւ ընթերցող , բարոյախօս մ'եմ , և բարոյախօս մ'ալ ասիպլած է թատրոնը ծուռ մեկնողներուն բերանը կարկէլ :

Եւ սակայն ով որ Ժիրօֆլէ Ժիրօֆլային անգամ մը ներկայ գտնելի անպատճառ պիտի պօռայ , « Ի՛նչ վայելչութիւն զգեստներու , ի՛նչ անուշութիւն եղանակներու » : Այս խօղին մէջ դերձակութիւնը բանաստեղծութեան հետ կը մրցի և յաղթութիւնն անորոշ կը մնայ . . . Երկուքն ալ դիւթիչ , երկուքն ալ դրաւիչ , այնպէս որ եթէ գովեստը դերձակէն սկսիմ , Լը Քօքին սիրտը պիտի վերաւորի , և ես աս չեմ ընդունիր . եթէ Լը Քօքէն սկսիմ՝ դերձակը պիտի վշտանայ . և աս երբէք չեմ ընդունիր . ուստի երկուքին ալ սիրտը չվերաւորելու համար թողունք զիրենք ու դերասաններէն սկսինք :

Օր . Վիրգիլիա Գարագաշեան՝ որ Ժիրօֆլէի ու Ժիրօֆլայի մասն ունէր , իւր սիրուն դէմքովն ու գրաւիչ ձայնովն իւր դերը այնքան յաջողակութեամբ կատարեց որքան յաջողակութեամբ կատարեց Օրէսթին ու Անկոյին աղջիկը : Պ. Ֆասուլճեան , հայր Ժիրօֆլէի ու Ժիրօֆլայի , որ ստանձնած անձին ճշգրիտ նկարագիրն իւր վրայ ցուցնելու մասին յաջողակ է ,

անթերի կերպով ներկայացուց Պալէրօն , Պ. Պէնկլեանի Օրէսթիա Պալէրօն մէջ , նախ՝ Ակամեմոնի , երկրորդ՝ Լա Րիօտիէրի , և հիմա Մէրզուգի դերերն , որք նկարագրական մասին գլխովին հակառակ են իրարու , յաջողութեամբ կատարած ըլլալն՝ կ'ապացուցանէ թէ երաժշտական ներկայացումներուն մէջ մասնաւոր տեղ մը գրաւած է : Պ. Գուլումճեան՝ որ այս տարի մտած է այս խմբին մէջ , երգելու մասին ունեցած յարմարութեամբն՝ նոյնպէս յաջողեցաւ Մառտաքէնի երգերուն մէջ : Օր . Աստղիկ , մայր Ժիրօֆլէի ու Ժիրօֆլայի , որ Լա Պէլէնի մէջ Բարիսի մասով փայլեցաւ , Օռօռն իւր անձին վրայ ամբողջ մարմնաւորեց : Օր . Երանուհի Գարագաշեան այս անգամ աննշան մաս մը առած ըլլալուն՝ կերեւի որ Վարչութիւնն նոյն աննշան մասն նշանաւոր ընելու համար իրեն յանձնած էր , և Օր . Ե. Գարագաշեան Վարչութեան յոյսն ի դերեւ չհանեց , նոյնպէս Օր . Ջապէլ անթերի կերպով կատարեց Բաքիթայի դերը : Գուլումճեանը ներկայացնող չորս դերասանուհիները , նա մանաւանդ անոնց պարագլուխն Օր . Սիրանոյշ որ իւր սրինգային ձայնովն քիչ ժամանակէն խմբին մէջ աւելի բարձր տեղ մը պիտի բռնէ , ճարտարութեամբ խաղացին իրենց դերը : Մասնաւորապէս շնորհակալեաց և ծափահարութեանց արժանի է ծովահեններու խմբակը որ անկարծելի յաջողակութեամբ ներկայացուց իւր դերն և երգեց իւր խմբերգը :

Արդարութեան դէմ խօսած կ'ըլլանք եթէ չխոստովանինք որ Պ. Մէնատիէյի դերասանապետութեան շնորհիւն է որ այս ներկայացումն այսքան շքեղ և այսքան կանոնաւոր կերպով բեմ հանվեցաւ : Նոյնպէս շնորհակալութիւններ Պ. Սուրիէին որ անխոնջ ջանքով քանի մը ամիսներէ ի վեր երգերն դերասանաց սորվեցնելու պարագեցաւ , որով դերասանաց այսօր առած ծափահարութեանց կէտին բաժանորդ ըլլալու իրաւունքն ստացած է :

Արդարութեան դէմ խօսած չենք ըլլար եթէ Վարդուխան էֆենտիին շնորհակալութիւն չյայտնենք , որովհետեւ ինքն ամեն կողմէ միշտ հալածանք կրելու վարժըմով ըլլալով՝ իրեն շնորհակալ չեղողն իրեւ արդարութեան պարտք կատարող մը կըմբռնէ :

ՓՁԵԼ ԲԱՌԻՆ ԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

— Պ. Վարդան , Բամազանի գիշերները հիշդուրս ելա՞ր :

— Ելայ զահէր :

— Քանի անգամ ելաք և ուր պտըտեցաք :

— Խելքիս փչեց մէկ անգամ ելայ : Անցեալ երեկոյ չուկայէն դարցած ժամանակա բարեկամի մը հանդիպեցայ , քիչ մը խօսակցութիւն ընելէս վերջը , եկու սրկէ մէկ մէկ հաս փռչենք ըսաւ . . .

— Է՛յ :

— Մէյմը ըսէնիքէն , փչեցինք ու փչեցինք . . .

— Է՛յ :

— Էյը ի՛նչ է , մինչև գիշերուան հինգը փռչեցինք :

— Վերջը :

— Վերջը բարեկամիս հետ ձեռք ձեռքի տալով ճանքայ ելանք :

— Վերջը :

— Ճանբան ալ մէկզմէկ փչելով մէկ պատէն միւսը , տանը դուռը զարկինք :

— Է՛յ վերջը . . .

— Մեր կնիկն ալ հասկցաւ որ մենք շատ կեկ փչեր ենք՝ ան ալ մեզի փչելուն պէս դուռին առջևն կռնակի վրայ ինկանք :

— Աստուծոյ եղբր է որ նոյն գիշերը հով չկայ եղբր՝ որ փչելով ձեզի բռնողին առջեւը վարէր :

ԼՈՒՍԱՒՈՐԵԱԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՄԸ

— Ի՞նչ ունիս, Խիկար, ինչո՞ւ կը մտմտասկոր։
— Վարդապետ ըլլալ կը մտմտակոր, եղբայր վարդապետ։
— Ինչո՞ւ, չե՞ս կրնար կոր հացդ ճարել։
— Կրնամ կոր, բայց կուզեմ կոր որ ուզած թաղիս մէջ կարենամ խռովութիւն հանել, և ասիկայ ընելու համար ալ անպատճառ վարդապետ ըլլալու եմ։
— Քրիստոստուր էֆէնտին վարդապետ է, ան ի՞նչպէս կրնայ կոր։
— Անիկայ բացառութիւն է. ես հիմայ խռովութիւն մը հանեմնէ՝ աշխարհական ըլլալու համար օձիքը ձեռք կուտամ ու կը պատժելիմ, բայց կրօնական ըլլամնէ՝ ոչ թէ միայն չեմ պատժելիմ այլ կը վարձատրվիմ ալ։
— Ես ատոր չեմ հաւատար։
— Ձեռն հաւատար, վարդապետ ըլլալու էի, կնկան մը քծնելու էի և քծնելու ի վարձաւ թիւն դաւառի մը առաջնորդ ընարվելու էի որ դուն ալ տեսնայիր։
— Անկարելի բան է։
— Անկարելի է մի . . . Նարը-Գափուի նախկին քարոզիչը ասկից առաջ ինչո՞ւ համար Ռոտոթու առաջնորդ զրկեցին։
— Որովհետեւ ուսումնական էր . . .
— Հա՛, հա՛, հա՛։
— Որովհետեւ դաստիարակեալ էր . . .
— Հա՛, հա՛, հա՛։
— Որովհետեւ սրբակրօն քարոզիչ մ'էր . . .
— Հա՛, հա՛, հա՛։
— Ինչո՞ւ կը խնդաս կոր, զիս կը ծաղրե՞ս կոր։
— Ոչ, որովհետեւ քու ըսածներուդ և ոչ մէկն էր։
— Ինչո՞ւ ուրեմն զրկեցին։
— Որովհետեւ Նարը Գափու առաքինավայել գործ մը տեսաւ, Պատրիարքարանն ալ զայն վարձատրելու համար Ռոտոթու զրկեց։
— Վերջէն ինչո՞ւ հոնկից բերել տուաւ։
— Ո՞վ գիտէ, հոն ալ հարկաւ շատ կարգադրութիւններ ըրաւ, դաւառը բարեկարգեց, և հոն բարեկարգիչի պէտք չըլլալուն՝ Պատրիարքարանը հոս բերել տուաւ զինքը և հիմայ աւելի բարձր պաշտօններ տուաւ իրեն։
— Ըսել է որ ես ալ առաքինավայել գործ մը տեսնէի նէ՛ այսօրուան օրս բարձր պաշտօններու հասած վարդապետ մը պիտի ըլլայի Եղնիկ վարդապետի պէս . . .
— Ատոր տարակոյս կայ, բայց նայելու ես որ առաքինավայել գործ մը ըրած միջոցիդ գըլուխդ վեղար ըլլայ, ապա թէ ոչ երեք տարի բանտարկութեան կերթաս։
— Ատ ի՞նչ ըսել է։
— Սա ըսել է որ ինչ որ միւլութիւն կը համարվի աշխարհականի մը համար, առաքինութիւն կը սեպվի կրօնաւորաց ոմանց համար. բայց վերջապէս այդ միւլութիւններն ընելու ես եթէ կուզես բարձր պաշտօններու հասնիլ Ահաւասիկ Եղնիկ վարդապետը, այսօր Բուժ-Բաբույի դրօս քարոզիչն է, ո՞վ գիտէ որ վաղը ներսինն ալ չըլլայ. ինչո՞ւ, որովհետեւ հիմա ալ Վարդապետեան անուն ազգօգուտ ընկերութիւնն հալածել սկսաւ, թող չտար որ այս ընկերութիւնն կիրակի օրերը ձրի դասախօսութիւններ ընելով ուսման պէտք ունոցողներուն ուսմանը սորվեցունէ։
— Ի՞նչ ըսելով թող չտար կոր։
— Ընկերութեան անդամները գիտնալու եմ կըսէ կոր, Ուսումնական Խորհրդէն թուղթ բերելու էք կըսէ կոր . . . և վերջապէս թուում պաճիկներ զրկելով ընկերութեան անդամներն ու աշակերտները ծեծել տալ կուզէ կոր . . .
— Եղնիկ վարդապետը։
— Այո, ակնոցաւորը։
— Սա կոկիկ հագվածը։

— Այո՛, իւզեր քսվածը։
— Սա աղուոր վարդապետը։
— Այո՛, մատղաշ վարդապետը։
— Սա քալած ժամանակը կոտորովորը։
— Այո՛, նստած ժամանակն ալ կոտորովորը։
— Այ՛ չարածճի։
— Լրագրաց մէջ ինչ գրվի նէ՛ հոգս չէ, թող ուզածնին գրեն կըսէկոր եղբր։
— Մամլոյ ազատութեան սիրահար է եղբր չըսես։
— Եւ ասանկ վարդապետ մը, եղբայր, տակաւին Պատրիարքարանի պաշտպանութիւնը վայելէնէ՛ ես ինչո՞ւ վարդապետ չըլլամ ու քիչ մը չարիք ալ ես չգործեմ։
— Վարդապետ եղբր, բայց չգործված չարիք մնաց տակաւին որ քիչ մ'ալ դուն գործես։
— Վարդապետ ըլլամնէ՛ կը գտնամ ես, անհոգ եղբր դուն։ Հիմակու հիմայ մնաս քարով գալ շաքժու վարդապետ պիտի տեսնես զիս և ըստ այնմ պիտի վարվիս ու պիտի խօսիս հետս։
— Ծառայ եմ հայր Խիկար։

ԹՐԱՄՎԵՑԻ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԻԻՆԵՐԸ

Թրամվէյի վարչութիւննիս ալ ամեն օր նոր տնօրէնութիւններ ընելէն ժամանակ չկրնարկոր գտնալ որ քիչ մ'ալ հասարակութեան հասնողներուն վրայ մտածէ։
Ամեն օր, ամեն ժամ, ամեն րոպէ տնօրէնութիւն մը կրնէ, ժամ մը առաջ տոմսակին կէսը մեղի կուտայ, կէսն ալ քօնտիքթէօրին քովը պահել կուտայ, ժամ մը ետքը տոմսակն ամբողջ մեղի կուտայ և վերջէն ուրիշ մը զըրկելով ձեռքերէն առնել ու պատուելով փողոցը նետել կուտայ զայն, ժամ մը ետքը տոմսակատուներուն մէյմէկ տուփ կուտայ, տոմսակները տուփին մէջ փակցունել կուտայ, ժամ մը ետքը ան ալ կը վերցունէ. կարծես թէ Յու. նաստանի մէջ պաշտօնէից փոփոխութիւնը լսածին պէս նոր տնօրէնութիւն մը կընէ։
Ի՞նչ է այս տնօրէնութեանց պատճառը։
Եթէ թրամվէյի ընկերութիւնը զիս կընէ, թող աքսիօն հանէ, ինչո՞ւ կեցեր է. հազար անգամ փորձով տեսնելուցս որ զիս մը աքսիօնով կը գողվի և ոչ թէ նոր տնօրէնութիւններով։ Եթէ պաշտօնեաները կը գողնան, թող այդ պաշտօնեաները հանէ, որովհետեւ հազար անգամ փորձով հասկնլեցաւ որ գողցող պաշտօնեան միշտ կը գողնայ և նոր տնօրէնութիւն մը չէ կարող գողութիւնը վերցունել։ Եթէ հասարակութեան հաճոյք պարգևելու համար է որ ամեն օր նոր տնօրէնութիւններ կընէ, չնորհակալութիւննիս կը յայտնենք, բայց աւելի չնորհակալ կըլլայինք եթէ կառքերուն վրայէն վաղող շուրերուն առաջըն առնէր ու ամեն անգամ ճող ընելէ մեղի ազատէր, և կամ կառքերուն մէջ վառարան դնէր որ թրջած ատեննիս հագուստնիս չորցնէինք, և կամ կառքերուն մէջ մէյմէկ տաղաւար շինէր և կամ հովանոց բանալու շնորհն ընէր մեզի։
Յուսանք, ընթերցող — որովհետեւ յուսալու իրաւունքնիս կրնանք վայելել — որ տոմսակային տնօրէնութիւններուն վերջանալէն ետքը մեր յոյսերն ալ կը պսակվին ու զաւակներ կը բերեն։

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆԻ ԹԱՏՐՈՆԻ

Պճնասիրութիւնը սիրահարութեան դրօշակըն է. որչափ երիտասարդներ դրօշակի ներքեւ կանչվեր են այսօրուան օրս։
Երիտասարդներէն ոմանք աղջկանց այնպէս կը փակչին ինչպէս որ դրոշմը լրագրաց վրայ առանց թուղթին միասնելու չկրնար բաժնիլիլ։

Այն ծնողքները որք մատղաշ աղջիկնին ծերի մը հետ կը կարգեն, կը նմանին այն մայրերուն որ տակաւին ակուայ չհանած զաւակնուն ձեռքը պարսիմաթ կուտան։

Սխալած չեմ ըլլար երբ ըսեմ թէ՛ աղուորութիւնը օղիի կը նմանի, չափաւորը ախորժակ կը բանայ, իսկ չափազանցը կը գինովցնէ ու կը զլաւէ։

Եթէ այսօր հրաման մը ելլար՝ որ ասկից վերջը աղուոր պիտի համարվին այն կնիկներն որոնց երեսը սե է, վայրկեանի մը մէջ Պօլիս Եղիպտոս կը դառնար։

Ամուսնութիւնը ըստ իս միշտ վտանգաւոր կառավարութիւն մ'է, կուզէ միապետական ըլլայ կուզէ հասարակապետական։

Ամենէն պարկեշտ, ամենէն աղնիւ, ամենէն հաւատարիմ կինն այն է որ կաղ, կոյր, խուլ և համր է։

Այն աղջիկները որ համեստ բայց տգեղ ըլլալով չկրնալ կարգվելուն վրայ կը բարկանան, կը նմանին այն մարդոց որ ստակ չունին բայց աղնիւ բնաւորութիւն ունենալով խանութ մը չկրնալ բանալուն վրայ կը սրբողին։

Անբարոյական կնկան մը համար էրկըր սեղանաւորի մը քով դրված դրամ մ'է, սիրականներն ալ այդ դրամին տոկոսներն են։

Հիմակուան մայրերէն շատերը զաւակնին կովու կաթով կը սնուցանեն և ասիկայ ուրախալի բան մ'է, ինչու որ սէրն աւելի նըբամիտներու մէջ կոտորածներ կընէ քան թէ ապուշներու մէջ։

Աղջիկներուն դարուս մէջ անտանելի փորձանք եղած ըլլալուն ամենամեծ ապացոյցն սա է որ երիտասարդները միշտ կըսեն. թէ որ սա չափ ստակ տալու ըլլաք նէ՛ աղջիկնիդ կառնենք։

Ա Ձ Դ

Լրագրաց մէջ կը կարդանք որ Էլմիածնայ Վեհափառ Հայրապետին վրայօք « Հովուեան » ստորագրութեամբ վիմագրեալ նամակներ զըրկելով են մայրաքաղաքիս լրագրաց ոմանց։
Ասանկ նամակ մը թէպէտ և մեղի զրկված չէ, սակայն կրցինք տեղ մը այդ նամակներէն մին աչքէ անցունել. բայց որովհետեւ անոր վրայ մեր գիտողութիւնները ընելու համար լոկ աչքէ անցունելն բաւական չէր, ուղեցինք այդ նամակներէն մին ձեռք բերել որպէս զի ուշի ուշով կարգաւոր կարենանք մեր խորհրդաբանութիւններն ընել։
Ուստի կը խնդրենք որ այդ նամակներէն ունեցողներն բարեհաճին մէյ մէկ օրինակ մեզի զրկել, որպէս զի ամենուն վրայ մեր գիտողութիւններն ընենք, որովհետեւ լուսծնուն նայելով այդ նամակներուն ամենուն պարունակութիւնն իրարու նման չեն եղեր։

— Յոգնեցայ, հայրիկ . . .

— Վարժըվէ, տղաս, վարժըվէ, վաղը միւս օր ոտքի ամաններուն վրայ ծա՛նր տուրք մը պիտի դրվի կըսեն կոր :

ԴՐԱՄԱԿԱՆ

Այնպիսի ժամանակի հասանք ուր դրամական տեսութիւն ընելու համար դժուարութիւն կը գտայ մարդ, ինչու որ դրամ տեսած չունինք, և ասկից վերջն ալ տեսնելիքնիս դեռ որոշված չէ :

Հրապարակի վրայ դրամական տաղանապը մեծ է . . . ամեն մարդ փոխառութիւն ընելու պէտքը կը գտայ եթէ փոխատու գտնայ. բայց տուող չգտնելուն համար կստիպվին առանց փոխառութեանց ապրելու միջոցներուն վրայ խորհիլ այսինքն առանց ուտելու ապրելու վրայ : Եթէ այս միջոցը գտնեն մարդկային ազգին, նա մանաւանդ թուրքիոյ մարդկային ազգին մեծ ծաւալութիւն մը պիտի մատուցանեն, որովհետեւ դրամ վաստակելով ապրիլը վերջէն մուտ գտած գէշ սովորութիւն մ'է, և ասոր ճշմարիտ ըլլալը այնչափ ճշմարիտ է որչափ որ ճշմարիտ է մարդկութեան նախահօր և նախամօր դարուն մէջ դրամ չգտնելիլը. եթէ այն ատեն դրամ եղած ըլլա՞ր՝ Ադամ եւ Եւան դրամէն դուրս չէին ելներ, դրամտէն դուրս կայնող պահապանին քանի մը դահիկան կուտային և մինչև այսօր դրամտէն մէջ կը մնային :

Դեռ կընայինք ուրիշ շատ ապացոյցներով ըսածնիս հաստատել բայց պէտք չենք զգար, ինչու որ դրամով ապրելու գէշ սովորութեան վերջէն մուտ գտած ըլլալը հանրածանօթ ճշմարտութիւն մ'է :

Թէպէտ և մենք կամաց կամաց վարժվեցանք այս գէշ սովորութիւնը մէկդի նետել — որովհետեւ այսօր մարդոց մեծագոյն մասը հոս առանց դրամի ապրելու սկսած է — բայց կան տակաւին շատեր, որոնք ինչպէս ուրիշ մարդկութեանց նոյնպէս ալ արծաթամուրձեան ճանկէն ինքզինքնին չեն կրնար ազատել որովհետեւ կստիպվին իրենց ընկերներէն ստակ առնելու և վերջէն չտալու : Շատ շտեմեր ասոնք ալ — ուզեն չուզեն — պիտի վարժվին, որովհետեւ դրամ չպիտի մնայ որ ուզեն առնեն, և ասէս այն ատեն կը յուսացվի որ արարչագործութեան դարը պիտի սկսի հոս և մենք ալ երջանիկ կեանք պիտի վարենք և լուսաւորեալ կոչված ազգաց նախահօր պիտի յուզենք :

Լրագրոյս վերաբերեալ ու ե գրութիւնք ուղղակիու եւ Չափմանըստ Ակորքեան խան Թ. 13:

ԹԱՏՐՈՆ ՕՍՄԱՆԻԷ

ԿԵՏԻՔ ՓԱՇԱ

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ Յ. ՎԱՐԴՈՎԵԱՆԻ

1875 Հոկտ. 18 ՇԱՀԱԹ գիշեր ժամ 3

ԺԻՌՈՓԼԷ ԺԻՌՈՓԼԱ

ԳՈՒՍԱՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ 3 ԱՐԱՐ

(Տաճկերէն լեզուաւ)

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԳԻՆ

Ն Ո Ր

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՅՕՐԻՆԵԱՅ

Ա. Ա. ՍՈՒՐԷՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

1874

Այս Գործնական Քերականութեան ուսուցանելու մեթոտը բոլորովին նոր է, և մինչև ցարդ հրատարակուածներուն վրայ սա առաւելութիւններն ունի, որ հեղինակը ինչպէս յառաջաբանին մէջ կըսէ, փորձառութեամբ կատարելագործած է իւր գրութիւնը, Ասկէց զատ մէջը գրուած բազմաթիւ հրահանգաց մեծ մասը Ս. Գրքէն քաղուած է, որով ուսանողքն կարծողի լուծման և թարգմանութեան համար ալ ուրիշ դասագիրք գործածելու :

Ազգ. վարժարանաց պատուարժան տեսուչներուն և դասատուաց ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այս կարեոր դասագրքին վրայ :

Կը ծախուի Հայ դրամաճառաց քով, և մասնաւորապէս Արամեան գրատունն ու Մերձանը Պաղտասար աղային գրավաճառանոցը. գին մէկ ու կէս ֆրանք, Շատ գնողներու համար զեղչ կըլլայ :

ՏԵՍԱԿԱՆ

Ե Ի

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՖՈՒՆԴԱՄԵՆԻ

— — —

ԵՐԿԱՍԻՐԵՑ

ԵՂԻԱԶԱՐ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Գնուած եւ խիստ նոյնացած Լատուի լեթացիմ վրայ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

1875

— — —

Կը ծախուի Հայ դրամաճառաց քով, և մասնաւորապէս Արամեան գրատունն ու Մերձանը Պաղտասար աղային գրավաճառանոցը. գին 1 ֆրանք 80 սանդիմ :

ԳԱՂՏՆԻՔ

ՀԱՒԱՏԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԳ

ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ Կ. Ս. ԻԻԹԻԺԵԱՆԻ

Բ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԳ

Աս հռչակաւոր գործոյն առաջին տպագրութիւնը շատոնց սպառած լինելուն համար վերջոյն իւր ընծայուեցաւ Արամեան տպարանէն, և կը ծախուի մասնաւորապէս ի Գրատան Փարիզու Յակոբեան խան թիւ 13, և ի Գրատան Պաղտասար աղայի Սրապեան ի Մերձան 2արշը թիւ 29 և ամեն Գրավաճառաց քով :

ԳԻՆ ՎԵՅ ՖՐԱՆԻ

ՏԵՐ—ԽՄԲԱԳԻՐ. — Ե. Ե. ՊԱՐՈՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ

2ազմագերլար փողոց. Յակոբեան խան, Թիւ 12